

Az egzisztencializmus filozófiája

SEMMI

Javasolt feldolgozási idő: 55 perc

1. feladat

Olvasd el Franz Kafka A per (1925) című regényének egyik híres részletét, melynek címe: A törvény kapujában! Keress legalább három olyan szempontot, amelyek alapján a műben leírt szorongás rokonítható az egzisztencialista filozófusok által leírttal! Vázlatpontokban fogalmazz!

Franz Kafka: A törvény kapujában

A törvény kapuja előtt áll egy őr. Ehhez az őrhöz odamegy egy vidékről jött ember, és engedélyt kér, hogy beléphessen a kapun. Az őr azonban azt mondja neki, hogy most nem engedélyezheti a belépést. Az ember töpreng, majd megkérdezi, hogy tehát akkor később léphet majd be? - Meglehet - mondja az őr -, most azonban nem. - Minthogy azonban a törvény kapuja, mint mindig, nyitva áll, és az őr arrébb megy, az ember előrehajol, hogy beleshessen a kapun. Amikor az őr ezt észreveszi, nevet, és így szól: - Ha ennyire csábít, hát kísérelj meg, és menj be tilalmam ellenére. De jegyezd meg: hatalmas vagyok. Pedig a legutolsó vagyok az örök sorában. Teremről teremre örök állnak, egyik hatalmasabb, mint a másik. Már a harmadik látványát én magam sem bírom elviselni. - Ilyen nehézségekre nem gondolt a vidékről jött ember, hiszen a törvénynek mindig, mindenki számára elérhetőnek kell lennie, gondolja, de ahogy most a bundás ört jobban szemügyre veszi, nagy, hegyes orrát, keskeny, fekete, tatár szakállát, úgy határoz, hogy inkább várakozik, amíg meg nem kapja a belépésre az engedélyt. Az őr ad neki egy zsámolyt, és megengedi, hogy oldalt, a kapu közelében leülhessen. Ott ül napokig, évekig. Többször is megpróbál bejutni, és zaklatja az ört kérdéseivel. Az őr gyakran veti alá kisebb kihallgatásnak, kérdegeti a szülőföldjéről és sok minden másról, de ezek közömbös kérdések, amilyeneket a nagyurak tesznek fel, és végül mindig azt mondja neki, hogy még nem engedheti be.

Az ember, aki jól becsomagolt az útra, mindent felhasznál, legyen az bármennyire értékes is, hogy megvesztegesse az ört. Az úgyszólván mindent elfogad tőle, de közben így beszél: - Csak azért fogadom el, hogy ne hidd, bármit is elmulasztottál. - Az ember hosszú éveken át szinte szakadatlanul csak az ört figyeli. Megfeledkezik a többi őrrel, és úgy véli, bebocsáttatásának

2. feladat

Olvasd el Serfőző Krisztián *Filozófiai bulvár* című írását, mely a [Mindennapi Filozófia](#) oldalon jelent meg! A cikk a közismert „A lét a tét” kijelentést vizsgálja. Mi a különbség az állítás hétköznapi és eredeti, filozófiai jelentése között? Töltsd ki a táblázatot legalább két különbség megfogalmazásával!

Serfőző Krisztián: Filozófiai bulvár

„A lét a tét” – ki gondolná, hogy a reality-szlogen filozófiai eredetű? A tévénező számára annyit tesz: az embernek életben kell maradnia a villában, a saját léte a tét a többiekével szemben. Annyi biztos, hogy Martin Heidegger, a mondat feltalálója jóval misztikusabban fogalmaz...

„ugye nem nézel valóságshow-t!”

A jelenvalólét (azaz az ember) „léte mindenkor enyém. E létező létében viszonyul önnön létéhez. Mint e lét létezője ki van szolgáltatva tulajdon létének. A lét az, ami e létező számára mindenkor a tét.(...)”¹

És így tovább.

De először is: mit akar Heidegger a léttel?

A filozófus felfogásában az a probléma az eddigi (mármint az őt megelőző) filozófiával, hogy létfelejtésben él: mikor a világ nagy kérdéseit firtatja, nem kérdez rá arra, ami talán mindennek az alapja: hogy mi is maga a lét, mi az egyáltalán, hogy valami van. A kérdést azonban nem valami elvont érdeklődés vezérli: hiszen maga az ember az, aki rákérdez a létre, és így saját helyzetére is – mivel úgymond ő maga is a „létben áll”.

A jelenvalólét számára minden pillanatban a lét, a saját léte a tét. Nem a pusztán létről, a minimális szükségleteinkről (étel, ital, meleg ruha) van szó. Egy tárgy, vagy más egyszerűbb létező egyszerűen van, *önmagában* nincs mit mondani róla. Az ember esetében azonban más a helyzet: én magam nem csak

¹ Heidegger: *Lét és idő*, 4.§.

létezek, hanem valahogy viszonyulok is saját létemhez; eleve létmegértésben vagyok, értem magam valahogy – és nem tudom kiszakítani magam létemtől. Így a jelenvalólét számára mindig a saját létére, lenni tudására megy ki a játék: az ember megragadhatja önmagát (ekkor lesz tulajdonképpeni-önmaga), és el is fordulhat önmagától, elveszítheti önmagát (nem-tulajdonképpeni-önmaga). Az utóbbi történik, mikor az ember az ún. „Akárki” létmódján él, úgy ahogy bárki más; a fecsegés, üres szórakozás létmódjaiban időzik, létfelejtésben él, úgy mondja, hogy „egyszer mind meghalunk”, hogy ezt közben eszébe sem jut saját halála – szem elől téveszti a létét, vagyis csak bámul rá, beleél a világba. Az ember azonban a szorongás által képes szembenézni önmagával és saját létében megragadni magát.

Látjuk, hogy a szlogen jelentése nem igen közelíti meg a filozófiai kifejezését: a VV-ben a nyereség, Heidegger való világában pedig maga az egzisztencia (a jelenvaló lét saját léte) a tét.

De baj az, hogy a Heideggeri szóhasználat pop-változata közelében sincs eredetijének? Heidegger bizonyára kiborult volna a dolgon, hiszen a létet az anyagiakkal azonosítani a létfelejtés netovábbja; másrészt többek között épp az ellen filozofált, amit szórakozásnak tekintünk, és amire a tömegmédiát tulajdonképpen szakosodott. Nem kell gyözködni magunkat, hogy beismerjük: mindez valóban megkönnyíti/könnyelművé teszi a szellemi az életünket – és itt nem annyira az intellektuális tevékenységekre gondolok, hanem tényleg valami olyasmire, mint amiről Heidegger beszélt. Az ember valóban hajlamos úgy élni, mint a Heideggeri „Akárki”, nem foglalkozik azzal, mi a keresnivalója a világban, nem próbálja megváltani a maga világát, hanem szétszóródik benne, nem önmaga, hanem úgy viselkedik, úgy és ugyanarról beszél, mint bárki más. Ennek az egyik módja ténylegesen az a fajta szórakozás, aminek a show-biznisz/média nyit teret. Igaz, nem kell azt gondolnunk, hogy az egész a gonosztól való, – a tévézésbe még senki sem halt bele –, mégis: az ember felteheti magának a kérdést, mennyire és mennyiben teszi/teheti mindez felületessé a magához és másokhoz való viszonyát. És ez nem csak retorika – a kérdés tényleg kérdés és nyilván személyes választ kíván.

A valódi probléma persze nyilván mélyebb annál, mint hogy ki milyen műsorokat néz, és mennyire foglalkoztatja a ponyvasorozatok szereplőinek magánélete. Ha az ember hajlamos elmerülni a felületen, elveszni a mindennapi tevés-vevésben, az adott esetben annak a jele, hogy nem foglalkozik azzal, ami ennél mélyebben van. Ez Heidegger számára a Lét, egy vallásos ember számára Isten, vagy önmaga Isten előtt, és talán a mindennapi ember számára is több mint nyugodtan éldegélni, és ha már itt vagyunk szeretni egymást, már amennyire lehetséges.

Hétköznapi jelentés	Heideggeri jelentés

3. feladat

Jean Paul Sartre *A Lét és a Semmi* c. filozófiai munkájával beírta magát a filozófiatörténetbe. Emellett Nobel-díjas író, drámaíró is volt.

Nézz utána irodalmi munkásságának, gyűjtsd össze legfontosabb irodalmi műveit! Keresd ki, milyen műfajban és mikor születtek!

Az alábbiakban is kutakodhatsz:

[Martin Heidegger: „...Költőien lakozik az ember...” - Válogatott írások](#)

[Irodalmi Rádió – Sartre](#)

[Wikipédia – Jean-Paul Sartre](#)
